

HANDLINGSPLAN FOR KOLLEKTIV KOMPETANSEUTVIKLING BARNEHAGE OG SKOLE I ØSTRE AGDER-SAMARBEIDET 2026

«Inkluderende praksis i barnehage og skole – laget rundt barnet»

Vedtatt i Oppvekstforum 21.januar 2026

Planen er utarbeidet av Østre Agder-samarbeidet v/Helene Kløcker og Beate Strand Nilsson

Østre Agder-
samarbeidet
Interkommunalt Politisk Råd

Innhold

Del 1: Oppvekst og utdanning i Østre Agder-samarbeidet.....	4
Østre Agder - samarbeidet	4
Soner og nettverk – Våren 2026 og Høsten 2026	4
Våren 2026.....	4
Høsten 2026.....	4
Statlige styringsdokumenter	5
Målgruppe.....	6
Mål for tilskuddsordningen – Kollektiv kompetanseutvikling barnehage og skole	6
Lokale behov	6
PPT sin rolle i barnehager og skoler	6
CLASS-sertifisering	6
Del 2: Grunnlaget for beregning av tilskudd	7
Økonomi.....	7
Del 3: Roller og ansvar	8
Barnehage- og skoleeiers ansvar	8
Utviklingsteamene ansvar	8
Utviklingsveiledernes ansvar og rolle	8
Virksomhetsledere, styrere og rektors ansvar	9
Del 4: Partnerskap, ansvar og samarbeid med UiA	9
Partnerskapsavtale.....	9
Intern organisering på UiA	9
Fokusområder på UiA	9
Langsiktighet	9
Forutsigbarhet	9
Bærekraft	9
Del 4: Kompetanseutvikling 2026	10
Tidligere erfaringer med tilskuddsordningen	10
Evalueringer sommer og høsten 2025	10
Forankring av TSO gjennom dialogmøter høsten 2025	10
Hvor mange barnehager og skoler deltar?.....	10
Hvem deltar på nettverkssamlinger fra barnehage og PPT?	11
Hvem deltar på nettverkssamlinger fra skole og PPT?	11
Kompetanseutviklingsbehov 2025/2026	12
Kunstig intelligens – KI i skolen.....	12
Fagdagen for barnehageansatte i februar	13
Ulike tiltak mot ulike nivåer og soner	13

Hva er virksomhetsbasert (VB) kompetanseutvikling?.....	13
Hva og hvorfor ped.lederstøtte?.....	14
Styrerstøtte	14
Nettverkssamlinger - Hva skjer før, på og etter nettverkssamlingene?.....	14
Før nettverkssamlingene.....	14
På nettverkssamlinger.....	15
Hva skjer “hjemme” mellom samlingene?	16
Hva er prosjektskisse og fremdriftsplan?	16
Hva er #fotibakkenmøter?	16
Del 5: Ulike fora med nedfelt mandat.....	16
Oppvekstforum	16
Fagutvalg for barnehage	16
PP – tjenestene i Østre Agder.....	16
Del 6: Teoridel.....	17
Sosial, faglig og psykologisk deltakelse for alle barn og elever	17
Alle barn og elever	17
Ord det kan være lurt å kjenne til	19
Kompetanse	19
Inkludering	19
Hva er egentlig forskjellen på tidlig innsats og forebygging?	19
Tidlig innsats	19
Forebygging	20
Barnehage – og skolebasert	21
Barnehagebasert kompetanseutvikling.....	21
Skolebasert kompetanseutvikling	21
Profesjonelle lærende fellesskap (PLF)	21
Lærende organisasjon.....	21
Lærende fellesskap	21
Lærende nettverk	22
Kapasitetsbygging	22
Del 9: Kilder, filmsnutter og anbefalt litteratur	23
Kilder	23
Anbefalt filmsnutter og kompetansepakker	23
Nettbaserte kilder	23
Anbefalt litteratur.....	23

Del 1: Oppvekst og utdanning i Østre Agder-samarbeidet

Hovedtemaet for søknaden er *“Inkluderende praksis i barnehage og skole - laget rundt barnet.”*

Målet er å styrke og utvikle det profesjonelle læringsfellesskapet for å bli gode på å drive utviklingsarbeid ved egen enhet/virksomhet. Tilskuddsordningen skal styrke kunnskap, holdninger og ferdigheter hos ansatte og dermed bidra til et likeverdig tilbud og som fremmer utvikling, læring og trivsel hos alle barn og unge i vår region.

Østre Agder - samarbeidet

Østre Agder-samarbeidet består av kommunene Arendal, Froland, Gjerstad, Grimstad, Risør, Tvedestrand, Vegårshei og Åmli. Til sammen bor det 19 169 barn mellom 0 – 17 år i regionen. Av disse går 4 428 barn i de 106 barnehagene våre og 11 159 elever på de 47 skolene våre. Til sammen 15 587 barn.

Soner og nettverk – Våren 2026 og Høsten 2026

Fra august 2024 har de åtte kommunen vært inndelt i tre soner:

- Sone 1 – Arendal
- Sone 2 – Grimstad
- Sone 3 – Tvedestrand, Froland, Risør, Åmli, Gjerstad og Vegårshei

Våren 2025 startet vi opp nye nettverk og virksomhetsbasertstøtte ut mot enkelte barnehager og skoler. Kompetansehevingstiltakene som startet opp våren 2025 vil avsluttes ved barnehage-/skoleårets slutt i juni 2026.

I 2025/2026 har vi hatt 67 deltakende barnehager og 41 deltakende skoler fordelt på elleve ulike nettverk. Vi har seks nettverk for barnehagene og fem nettverk for skolene.

	Barnehagenettverk	Skolenettverk
Sone 1	A + B + C	A + B
Sone 2	A	A
Sone 3	A + B	A + B

Våren 2026

Våren 2026 skal det gjennomføres tre fagdager for barnehagene og seks nettverkssamlinger. I tillegg skal det være to styrerstøttesamlinger per sone, totalt seks samlinger. For skolene skal det gjennomføres åtte nettverkssamlinger i løpet av vårsemesteret 2026.

Utover nettverkssamlingene vil hver av de deltakende barnehagene og skolene som mottar ped.lederstøtte/virksomhetsbasert ha to samlinger ute på egen enheten i løpet av vårsemesteret. Dette utgjør 36 samlinger til sammen.

Våren 2026 vil også bli brukt til en søknadsprosess for videre eller ny deltakelse i nettverk fra høsten 2026 og for nye barnehager og skoler som ønsker å få virksomhetsbasertstøtte på egen enhet. Her vil barnehager og skoler som ikke har mottatt slik støtte tidligere bli prioritert.

Høsten 2026

Høsten 2026 vil bli brukt som et «semester 0» for nye virksomhetsbaserte skoler og barnehager, samtidig som vi fortsetter arbeidet med nettverkene i sonene. Vi ønsker i den anledning å slå sammen noen av nettverkene fra denne runden.

Vi har fått indikasjoner på at de aller fleste av de nåværende deltakerne ønsker å fortsette samarbeidet, i tillegg vil det komme til noen barnehager både i Sone 1 og Sone 2.

Oversikten over nettverkene for høsten 2026 vil derfor se slik ut:

	Barnehagenettverk	Skolenettverk
Sone 1	AB + C + D (nytt nettverk)	AB
Sone 2	A + B (nytt nettverk)	A
Sone 3	AB	AB

Totalt blir det seks nettverk for barnehage og tre nettverk for skole. Vi skal arrangere 1-2 nettverkssamlinger per nettverk for barnehager og skoler til høsten. Totalt blir dette omtrent 15 nettverkssamlinger.

Høsten 2026 vil vi også arrangere sonevise fagdager med «Laget rundt barnet – bedre samhandling mellom de tverrfaglige tjenestetilbudene» som tematikk.

Østre Agder - samarbeidet utformer en felles søknad/ handlingsplan 2026 for tilskuddsordningen – Kollektiv kompetanseutvikling barnehage og skole. Erfaringer fra tidligere år er at lokale utviklingsbehov overlapper hverandre.

Statlige styringsdokumenter

Bakgrunn for tilskuddsordningen – kollektiv kompetanseutvikling barnehage og skole:

- System for kompetanse- og karriereutvikling for ansatte i barnehage og skole 2025
- NOU 2022:13 – Med videre betydning - Et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole
- St.meld. 6: Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO

Målgruppe

Målgruppen for kompetansetiltakene i tilskuddsordningen er barnehagelærere, lærere, ledere og andre ansatte i offentlige og private barnehager, SFO, grunnskoler og forberedende opplæring for voksne, ansatte i PP-tjenesten, kulturskolen og andre relevante tjenester i kommunene.¹

Mål for tilskuddsordningen – Kollektiv kompetanseutvikling barnehage og skole

Tilskuddsordningen skal bidra til å styrke profesjonelle læringsfellesskap i og mellom barnehager og grunnskoler vurdert ut fra lokale behov. Målene i rammeplaner og nasjonale og samiske læreplaner utgjør, sammen med mål for barnehage og grunnopplæringen, rammen for bruken av midlene.²

Lokale behov

Lovverket³ er tydelig på at tilskuddsordningen for kollektiv kompetanseutvikling barnehage og skole skal bidra til kompetanseutvikling på arbeidsplassen ut fra lokale behov. Gjennom kollektive kompetansetiltak skal de ansatte utvikle sin praksis og kvalitet på tilbudet i partnerskap med universiteter og høyskoler eller i et forpliktende samarbeid med fagskoler.

PPT sin rolle i barnehager og skoler

PPT er en del av støttesystemet og det tverrfaglige laget rundt barnet. Tjenestene er ulikt organisert i Østre Agder. Kommunene Arendal, Grimstad, Froland og Åmli har sine egne PP-tjenester. Risør, Tvedestrand, Vegårshei, Gjerstad har et interkommunalt PPT samarbeid der Risør er vertskommune.

Forventningene og mandatet til PP-tjenesten er både blitt endret og tydeliggjort gjennom Stortingsmelding 6 og ny opplæringslov 1.august 2024. Det forventes at PP-tjenestens kompetanse kommer nærmere hverdagen i barnehage og skole. Både ansatte, foresatte, barn i barnehagen og elever i skolen skal nyte godt av en mer tilgjengelig PP-tjeneste. Samtidig signaliseres det at PPT i større grad skal være en aktiv aktør både knyttet til forebygging og tidlig innsats⁴.

I ny Opplæringslov §11-3 tydeliggjøres PPT sitt tosidige mandat, der det heter:

“PP- tenesta skal hjelpe til med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling slik at opplæringstilbudet blir så inkluderende og godt tilrettelagt som mogleg.”

CLASS-sertifisering

På bakgrunn av endret mandat har man over tid drøftet ulike kompetansehevingstiltak for PPT. Gjennom en lang prosess, der PP-lederne og PP-rådgiverne sine ønsker har blitt vektlagt, har man kommet frem til at vi skal sertifisere de PP-rådgiverne som ønsker det i observasjonsverktøyet CLASS. Det er RBUP og Læringsmiljøsenteret i Stavanger som skal stå for denne sertifiseringen i 2026. Målet med denne kompetansehevingen er å få et bedre verktøy for observasjon på systemnivå, samt at alle PP-rådgivere får et tydeligere felles språk knyttet til systemarbeid.

¹ <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2026-01-12-23>

² <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2026-01-12-23>

³ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/system-for-kompetanse-og-karriereutvikling-for-ansatte-i-barnehage-og-skole/id3098922/?ch=3>

⁴ KS Agenda - fremtidens PP-tjenester

Del 2: Grunnlaget for beregning av tilskudd

Barn i barnehager i de åtte kommunene (BASIL per 15.12.2025)

Barn i barnehager	Arendal	Grimstad	Froland	Gjerstad	Risør	Tvedestrand	Vegårshei	Åmli	Totalt
Alle eieformer	2071	1230	332	83	260	259	115	78	4428

Totalt antall årsverk lærere og elever i de åtte kommunene (GSI 01.10.2025)

Alle skolene i Østre Agder-samarbeidet	
Årsverk undervisning	Elever
96 458	11 159

Sone 1		
Arendal	Årsverk undervisning	Elever
Kommunale skoler	38 994	4 672
Private skoler	6 472	576
Totalt	45 466	5 248
Sone 2		
Grimstad	Årsverk undervisning	Elever
Kommunale skoler	22 790	2 825
Private skoler	2 747	281
Totalt	25 537	3 106
Sone 3		
Kommuner	Årsverk undervisning	Elever
Froland	6 342	787
Gjerstad	2 213	243
Risør	5 737	639
Tvedestrand	6 365	643
Vegårshei	2 575	281
Åmli	2 223	212
Totalt	24 455	2 805

Antall barn 0 - 17 i de åtte kommunene (SSB per 01.01.2025)

Soner	1	2	3						1–2–3
Kommune	Arendal	Grimstad	Froland	Gjerstad	Risør	Tvedestrand	Vegårshei	Åmli	Alle soner
0-17 år	9 115	5 366	1 396	421	1 136	1 186	501	336	19 457

Økonomi

Tildelingsprinsipper i de tre sonene fordeles etter prinsipper som blir vedtatt i Samarbeidsforum i 2026. Østre Agder-samarbeidet prioriterer å bruke deler av midlene til utviklingsveiledere som koordinerer utviklingsprosessene i partnerskapet.

Det er fra 1.11.2024 ansatt to koordinatorene tilknyttet tilskuddsordningen i Østre Agder - samarbeidet. De åtte kommunene bidrar økonomisk.

Del 3: Roller og ansvar

Barnehage- og skoleeiers ansvar

Det er barnehage- og skoleeiere i den enkelte kommune som har ansvar for at virksomhetene drives i samsvar med lov- og regelverk, og dette omfatter også et ansvar for å legge til rette for kompetanseutvikling for sine ansatte, jf. rammeplan for barnehagen kap. 2 og opplæringslovens § 17-8.

Barnehageeier

Barnehageeieren har det overordnede ansvaret for at barnehagen drives i samsvar med gjeldende lover og regelverk, jf. barnehageloven § 7 første ledd. Barnehageeieren har dermed juridisk ansvar for kvaliteten på barnehagetilbudet.

Et kompetent pedagogisk personale er en forutsetning for et barnehagetilbud av god kvalitet. Det forutsettes derfor at barnehageeieren vektlegger de ansattes faglige og pedagogiske vurderinger i sin styring.⁵

§ 17-8. Fagleg og pedagogisk utvikling

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at dei som er tilsett i lærarstilling, rektorar og andre tilsette i skolen får høve til å utvikle seg fagleg og pedagogisk så dei kan vere på høgde med utviklinga i skolen og samfunnet.⁶

Kommunes utviklingsarbeid og andre satsinger bør sees i sammenheng med TSO. Dette kan for eksempel være strategier knyttet til forebyggende plan, kvalitetsutviklingsplan, kompetanseutviklingsplan eller kommunenes arbeid med BTI - modellen.

Kommunen må sikre den spesialpedagogiske tiltakskjeden, og et felles rammeverk for tidlig innsats og inkludering for å sikre at flest mulig elever har tilfredsstillende utbytte av undervisningen.

Utviklingsteamene ansvar

Det er etablert "Utviklingsteam" i alle sonene. Dette for å få til lokal forankring og medvirkning fra barnehage- og skoleeiere. Sonene velger selv hvem som sitter i sitt utviklingsteam. De ulike teamene består av ansatte fra det administrative nivået for barnehager og skoler, leder av PPT, UiA og tillitsvalgte. Utviklingsteamet fungerer som en referansegruppe og skal i samarbeid med utviklingspartnere fra UiA og utviklingsveiledere legge til rette for gode prosesser og treffende tiltak i egen sone eller på tvers av sonene.

Utviklingsveiledernes ansvar og rolle

I "Oppvekst og utdanning" i Østre Agder - samarbeidet er det ansatt to utviklingsveiledere som har ansvar for å drive fremover utviklingsprosessene i partnerskapet sammen med eiere og UiA. Disse skal i samarbeid med sonene og UiA blant annet planlegge, iverksette, koordinere og bidra til gjennomføring av

⁵ Udir – rammeplan for barnehager: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/ansvar-og-roller/barnehageeier/>

⁶ Opplæringsloven: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2023-06-09-30/KAPITTEL_4-8#KAPITTEL_4-8

tilskuddsordningens intensjon. Dette i samarbeid med Oppvekstforum, Fagutvalg for barnehage, de tre sonene, utviklingsteamene, barnehagene og skolene i nettverkene og UiA.

For å få til gode utviklingsprosesser legges det vekt på god dialog og tillit mellom partene.

Virkomhetsledere, styrere og rektors ansvar

Ledere i barnehager og skoler har ansvar for planlegging, involvering og gjennomføring av kompetansetiltak blant de ansatte, med støtte fra barnehage- og skoleeiere, universiteter eller høyskoler. Ledere har en viktig rolle i å sørge for at alle ansatte er involvert i prosesser knyttet forankring og evaluering enhetens utviklingsarbeid.

Del 4: Partnerskap, ansvar og samarbeid med UiA

Partnerskapsavtale

Fra januar 2026 prolongeres partnerskapsavtalen mellom UiA og nettverket. Avtalen er utarbeidet i dialog med nettverket og Samarbeidsforum, og avtalen har en varighet på 1 år i påvente av ny overordnet plan for Agder.

Intern organisering på UiA

UiA har en intern styringsgruppe som skal bidra til forankring av tilskuddsordningene på UiA. Styringsgruppen ledes av viserektor for utdanning og består av dekan for fakultet for humaniora og pedagogikk, dekan for lærerutdanningene samt et utvalg instituttledere, vitenskapelige som jobber i ordningene og en tillitsvalgt fra en av fagforeningene.

Den daglige driften av tilskuddsordningene ivaretas av faglig leder og to koordinatore som jobber tett med nettverkene for å kartlegge, planlegge, gjennomføre og evaluere aktivitetene i tilskuddsordningene.

Faglig leder og koordinatorene gjennomfører semestervise møter med vitenskapelige/utviklingspartnere som jobber i de ulike ordningene og de ulike nettverkene. Hensikten med disse møtestedene er å forankre, kvalitetssikre og utvikle partnerskapet og bidra til at kunnskapen og erfaringene fra arbeidet i partnerskapet tilbakeføres til de ulike lærerutdanningene og andre relevante profesjonsutdanninger. Faglig leder for tilskuddsordningene møter også jevnlig i ledermøtene for lærerutdanningene.

Fokusområder på UiA

Langsiktighet

UiA jobber med å finne utviklingspartnerne som kan jobbe langsiktig i samme nettverk for å sikre best mulig kontinuitet i utviklingsarbeidet.

Forutsigbarhet

UiA tilstreber at hvert nettverk har en hovedkontakts person, kalt UP1 som har i oppgave å være i tett dialog med koordinatorene for nettverket i forhold til overordnet planlegging, gjennomføring og evaluering av utviklingsarbeidet.

Bærekraft

UiA har i dialog med nettverkene gjennomgått økonomien og avklart ressursnivået som UiA kan bidra med innenfor de økonomiske midlene som tildeles.

Del 4: Kompetanseutvikling 2026

Tidligere erfaringer med tilskuddsordningen

I 2025 deltok til sammen 67 barnehager og 41 skoler i Rekomp, Dekomp og Kompetanseløftet.

Evalueringer sommer og høsten 2025

Evalueringene og tilbakemeldingene fra barnehagene, skolene og PPT er generelt veldig gode. Sommeren/høsten 2025 hadde vi ute en evaluering til samtlige deltakere i nettverk, og også til Oppvekstforum og Fagutvalg for barnehager. Evalueringen ga oss en tydelig pekepinn på opplevd utbytte av deltakelsen på samlinger og i nettverk, samt tilbakemeldinger på form og innhold av kompetansehevingstiltakene. Fra barnehagene fikk vi tydelige tilbakemeldinger på at utviklingsarbeidet ute på enhetene var blitt styrket og at de opplevde en økt bevissthet rundt inkluderende praksis. Videre kom det frem at utviklingsarbeidet var godt forankret i enhetens behov. Samlet sett har fokus på inkludering og målrettet utvikling bidratt til økt bevissthet og engasjement i arbeidet med inkluderende praksis.

Evalueringen fra skolen viste til mange av de samme tendensene, blant annet god forankring av utviklingsarbeid, økt bevissthet knyttet til inkluderende praksis og at utviklingsarbeidet har blitt styrket.

PPT har gjennom året meldt tilbake at det har vært nyttig å delta på samlinger for å koble seg tettere på barnehagene og skolene sine utviklingsarbeid, og bidra inn med sin kompetanse. Det har tatt litt tid å finne «en form» der PP-rådgiverne opplever å være en likeverdig og tydelig bidragsyter inn i enhetenes arbeid. PPT bidrar nå i større grad på samlinger og i mellomarbeid. PPT ønsker en egen kompetanseheving i forbindelse med den nye opplæringsloven. Dette ivaretas blant annet gjennom CLASS-sertifisering i 2026.

Fra barnehage- og skoleeier sin side kom det frem at flere enn tidligere har deltatt på nettverkssamlingene med egne barnehager og skoler. Det er en felles forståelse at innholdet på nettverkssamlingene henger godt sammen med andre lokale satsninger i kommunene. Videre mente samtlige av dem som svarte på evalueringen at TSO er med på å styrke deres rolle som barnehage- og skoleeiere.

Vi gjennomfører jevnlige underveisevalueringer og sluttevalueringer i nettverkene. Ved avslutningen av denne perioden (juni 2026) vil vi gjennomføre en sluttevaluering av hele perioden.

Forankring av TSO gjennom dialogmøter høsten 2025

Høsten 2025 gjennomførte vi seks dialogmøter med administrasjonsnivået i kommunene i Sone 3. Sone 1 og 2 har vi hatt ivarettatt dette gjennom møtene i utviklingsteam. Dette har vi gjort for få bedre innblikk i hvordan det jobbes i hver enkelt kommune og hvordan vi skal justere oss videre for å treffe bedre med den kollektive kompetanseutviklingen i 2026. Ved å jobbe på denne måten sikrer vi at kompetansehevingen er lokalt forankret, samtidig som vi sørger for medvirkning i alle prosesser. Det ble lagt vekt på at partnerskap er en prosess vi alle er en del av.

Hvor mange barnehager og skoler deltar?

67 barnehager, 41 skoler, PP - rådgivere og spesialpedagoger fra de ulike sonene deltar i den barnehage - og skolebaserte kompetansehevingen. Til sammen 11 nettverk startet opp i februar 2025 og avsluttes juni 2026. Som nevnt tidligere vil vi likevel fortsette med nettverkssamlinger til høsten, men da med noen justeringer i nettverkene utfra nye søknader og behov.

Representanter fra det administrative nivået, barnehage- og skoleeier eller fra Utviklingsteamet i sone 1, 2 eller 3 deltar på nettverkssamlingene. Dette for å få en rød tråd og en helhetlig sammenheng i kommunens/eiers utviklingsarbeid.

Hvem deltar på nettverkssamlinger fra barnehage og PPT?

Barnehagene deltar på nettverkssamlinger med sin ressursgruppe. Ressursgruppa er en fast gruppe som følger opp planlagt utviklingsarbeid i egen enhet. Sammensetningen i gruppene vil bli ulik blant annet fordi størrelsene på barnehagene er ulike. Den enkelte barnehage og PPT må derfor se hva de kan få til av faste medlemmer. Minstekrav i ressursgruppa er at styrer og pedagogiske leder, som jobber med eller skal jobbe med utviklingsarbeid, deltar. Minimum 2 og inntil 6 deltakere. PPT – rådgivere og/ eller spesialpedagoger i den enkelte kommune deltar etter avtale med sine barnehager eller kommuner.

Ressursgruppa fra barnehagen kan bestå av:

- Styrer
- Pedagogiske leder
- Pedagog
- Spesialpedagog
- PP - rådgiver
- Andre

Hvem deltar på nettverkssamlinger fra skole og PPT?

Skolene deltar på nettverkssamlinger med sin ressursgruppe. Ressursgruppa er en fast gruppe som følger opp planlagt utviklingsarbeid i egen enhet. Sammensetningen i gruppene vil bli ulik fordi størrelsene på skolene er ulike. Rektor avgjør hvem som deltar. Den enkelte skole må se hva de kan få til av faste medlemmer. Rektor og en lærer, som jobber med eller skal jobbe med utviklingsarbeid, deltar. Enkelte skoler har f.eks. plangrupper eller ressursteam. Målet med det vi betegner som "ressursgruppa" er at den skal delta på nettverkssamlinger og drive utviklingsarbeidet. PP – ledere eller PP – rådgivere i den enkelte kommune deltar etter avtale med sine skoler eller sin leder.

Ressursgruppa fra skolen kan bestå av:

- Rektor
- Avdelingsleder
- Teamledere
- Lærer
- Spes.ped. koordinator/ sosiallærer
- PP – rådgiver knyttet mot den enkelte skole/ eller kommune
- SFO - leder
- Andre

Kompetanseutviklingsbehov 2025/2026

Stortingsmelding 6 legger vekt på å utvikle kompetanse som forsterker deltagelse i fellesskapet for alle barn. For å oppnå økt faglig, sosial og psykologisk inkludering må man jobbe på parallelt flere ulike områder og nivåer. Søknadene fra de 67 barnehagene og de 41 skolene rommer tematikker som kan øke barnas opplevelse av inkludering.

Både erfaring og forskning viser at for å få til endring i egen organisasjon må man ha kunnskap om og ferdigheter i å drive utviklingsarbeid. Av den grunn er det å utvikle det profesjonelle læringsfellesskapet for å bli gode på å drive utviklingsarbeid et av kompetansehevingens hovedmål. Barnehage - og skolebasert kompetanseheving vil benytte lærende nettverk som arbeidsmetode.

KOMPETANSEHEVINGSBEHOV OG HOVEDOMRÅDER:

- Det profesjonelle læringsfellesskapet
- Faglig, sosial og emosjonell/psykologisk inkludering
- Inkludering av barn med spesialpedagogisk hjelp eller individuell tilrettelegging
- Lekens betydning for inkludering
- Barn og elevers medvirkning
- Voksenrollen
- Barnehage - og skolekultur
- Metodikk som PA- og SMTTE-modellen

LAGET RUNDT BARNET

- Støtte til å utvikle godt samarbeid og samhandling mellom velferdstjenester
- Støttesystemer internt og eksternt

Kunstig intelligens – KI i skolen

I oktober 2024 ble det foretatt en kartlegging på ungdomstrinnet i vår region (159 svar). Det ble stilt spørsmål om basiskunnskaper innen kunstig intelligens på ungdomsskoler i Østre Agder - samarbeidet. Behovet som kom frem dannet grunnlaget for to KI - samlinger høsten 2024.

I januar 2025 ble det etablert en styringsgruppe med prosjektleder som utredet behov og skrev en prosjektskisse for et kompetanseutviklingsprogram i kunstig intelligens og generativ KI. Denne prosjektbeskrivelsen ble vedtatt i Oppvekstforum i mai 2025 og la grunnlaget for satsningen «KI i skolen» med 44 deltakende skoler i hele Østre Agder. Både ungdomsskoler og barneskoler deltar, da satsingen retter seg mot 5.-10.trinn.

Høsten 2025 var det oppstart av Ledersporet med 120 deltakere med blant annet skoleeiere, rektorer, ressurslærere og andre kompetansepersoner til stede. Ledersporet består av fire samlinger fra september 2025 til mai 2026. Gjennom deltakelse vil hver enkelt skole utvikle sin egen lokale handlingsplan for bruk av KI, samt øke kompetanse og forståelser knyttet til bruk av KI og generativ KI i sitt arbeid for å fremme læring hos elevene.

Høsten 2026 og våren 2027 vil vi gjennomføre Lærersporet, der enkeltlærere fra de deltakende skolene deltar på workshops i regi av UiA for og rustes til å drive egne workshops på egen skoler i etterkant. Det blir arrangert fire samlinger totalt, to på høsten 2026 og to på våren 2027. Det er utviklingspartnere fra UiA som står for kompetansehevingstiltakene i samarbeid med ressurspersoner fra de tre sonene og

utviklingsveileder fra Østre Agder. Sammen sikrer man at samlingene skal møte behovet som er ute i de enkelte kommunene.

Fagdagen for barnehageansatte i februar

Det vil bli gjennomført tre fagdager for barnehager i februar. Dette er den femte av seks nettverkssamlinger i sonene, der alle ansatte deltar.

Sone 1 – 5.februar

Sone 2 – 12.februar

Sone 3 – 26.februar

Målet for fagdagen er felles kompetanseheving for alle ansatte i deltakende barnehager. Tematikk for dagen vil være «Lekens betydning for barnets utvikling - Voksenrollen i barnehagen – Tilbakemeldingskultur». Vi ønsker at deltagende barnehager skal få motivasjon og inspirasjon til å utvikle praksis, bli berørt og ta i bruk kunnskapen på egen enhet.

Ulike tiltak mot ulike nivåer og soner

Vi gjennomfører både nettverkssamlinger og virksomhetsbasert kompetanseheving i de ulike sonene. Her er en oversikt over hva som er likt og hva som er ulikt i de tre sonene:

Gjelder alle sonene

- Barnehage- og skolebaserte nettverkssamlinger sammen med PPT og andre velferdstjenester
- Styrerstøtte for barnehagene
- PPT og rådgivere får kompetanseheving av RBUP og Læringsmiljøsenteret i Stavanger på verktøyet CLASS
- Fellessamlinger om laget rundt barnet (Høsten 2026)
- Fagdag for barnehager - sonevis

I Sone 1 har dette vært gjennomført 2025/2026:

- Virksomhetsbasert kompetanseheving direkte mot 6 skoler (avsluttes juni 2026)
- Eget nettverk for en - avdelingsbarnehager

I Sone 3 har dette vært gjennomført 2025/2026:

- Virksomhetsbasert kompetanseheving direkte mot tre skoler (avsluttes juni 2026)
- Pedagogisk lederstøtte for ni barnehager (avsluttes juni 2026)

Hva er virksomhetsbasert (VB) kompetanseutvikling?

Virksomhetsbasert kompetanseheving (VB) betyr at enhetene/virksomhetene tilhører et eget nettverk og får direkte støtte fra UiA til sitt utviklingsarbeid. Direkte kontakt mellom enhetene og utviklingspartnere fra UiA gjennomføres for å "skreddersy" utviklingsarbeidet.

I 2025/2026 tilbys seks skoler i Sone 1 og tre skoler i Sone 3 virksomhetsbasert kompetanseheving. Nettverkene møtes til en nettverkssamling våren 2026. Det legges opp til mellomarbeid ved enhetene. Høsten 2026 vil vi starte opp «semester 0» for et minimum av ni nye skoler som vil få tilbud om virksomhetsbasert kompetanseheving, på bakgrunn av søknader våren 2026.

Hva og hvorfor ped.lederstøtte?

Ped.lederstøtte ble tildelt ni barnehager i Sone 3, barnehageåret 2025-2026. Barnehagene deltar også i nettverk A eller B sammen med andre barnehager i Sone 3. Tre faste utviklingspartnere fra UiA støtter pedagogiske ledere i å lede utviklingsprosesser i barnehagenes egne avdelinger. Disse skal bringe inn fagkunnskap og erfaring fra forskning, undervisning og utviklingsarbeid. Ped.lederne bringer inn erfaringer og kunnskap om det å jobbe i barnehagen og sammen med andre ansatte, barna og foreldrene. UiA har også et ønske om å forske på det å videreformidle fagstoff fra samlinger til øvrige ansatte i barnehagen, altså det å være translatør. Translatørrollen er krevende og UiA håper at de sammen med ped.lederne vil finne flere svar på hva translatørrollen innebærer, og hvilke utfordringer og muligheter dere pedagogiske ledere møter i rollen.⁷

Høsten 2026 vil vi starte opp «semester 0» for et minimum av ni nye barnehager som vil få tilbud om virksomhetsbasert kompetanseheving, på bakgrunn av søknader våren 2026. Dette vil erstatte ped.lederstøtten som ni barnehager får mars 2025 - juni 2026.

Styrerstøtte

Styrere i barnehagene som er med i nettverkene får tilbud om å delta på to halvdagssamlinger om styrerstøtte våren 2026. Høsten 2026 ønsker vi å innlemme styrerstøtten på nettverkssamlingene. Utviklingspartnere fra barnehagelærerutdanningen på UiA leder samlingene.

Det vil bli tatt opp tema som:

- ledelsesteorier knyttet til hva det vil si å være en lærende organisasjon og hvordan jobbe systematisk med dette
- hvordan styrere kan lede et utviklingsarbeid i egen barnehage
- hvordan de kan forankre mellomarbeidet om inkludering og spesialpedagogikk i personalgruppa.

I tillegg blir det søkelys på hvordan styrere kan bygge nettverkskompetanse, og dele erfaringer i et profesjonsperspektiv. Utviklingspartnerne i styrernettet arbeider i LSU (ledelse, samarbeid og utviklingsarbeid) på barnehagelærerutdanningen. Erfaringer fra styrernettet skal videreutvikle dette emnet i utdanningen.

Nettverkssamlinger - Hva skjer før, på og etter nettverkssamlingene?

Oppstart for barnehage - og skolebaserte nettverkssamlinger var februar 2025.

Overordnet tematikk har vært «Inkluderende praksis og spesialpedagogikk - laget rundt barnet». Samtidig har vi hatt fokus på utvikling av det profesjonelle læringsfellesskapet. UiA har ansvar for det faglige innholdet.

Før nettverkssamlingene

Alle nettverkssamlingene blir planlagt i samarbeid med en kontaktperson for hvert nettverk (styrere/virksomhetsledere og rektorer). Disse deltar på Teamsmøter (maks en time) sammen med utviklingspartnere (vitenskapelige) fra UiA, koordinator fra UiA og utviklingsveiledere for Østre Agder - samarbeidet. Tidligere erfaringer viser at disse planleggingsmøtene på Teams bidrar til at man "treffer" faglig og metodisk på nettverkssamlingene.

⁷ Barnehagelærere og styreres erfaringer med Regional ordning for kompetanseutvikling i barnehagen (Rekomp) som utviklingsarena februar 2024 Av Torild Marie Olsen, Monica Endresen Barken, Lisa Annika Brandt, Trine Smiseth Dale, Universitetet i Agder, Eugene Guribye Norge

På nettverkssamlinger

På nettverkssamlinger legges det vekt på hvordan man best mulig får til utviklingsarbeid i egen organisasjon. Barnehage - og skolebasert kompetanseheving vil benytte lærende nettverk som arbeidsmetode. I nettverkene gis faglig påfyll og direkte støtte for å sette deltagere i stand til videre implementering av utviklingsarbeidet i egen enhet.

- Nettverkssamlinger går over tre semestre
- Samlinger gjennomføres fra februar til mai og fra september til november
- Prinsippene om lærende organisasjoner benyttes
- Barnehagene og skolene lager egne prosjektskisser med fremdriftsplan
- Mellomarbeidsfaser er å jobbe med utviklingsarbeid i egen enhet
- Fagdager eller samlinger for hele personalet i barnehage og skole etter avtale

Dialogkonferansemodellen⁸ består av fire deler.

I flere år har vi brukt dialogkonferansemodellen til Thorbjørn Lund som metode på våre nettverkssamlinger. Metoden krever at alle bidrar til å skape psykologisk trygghet og at vi sammen skaper et trygt rom å være i.

Faglige innlegg Teori og perspektiver som øker refleksjon og bidrar til ny forståelse.	Erfaringsdeling Dialog, drøftinger og refleksjon i nettverket.
Praksisfortelling Utteksling av gode og dårlige erfaringer.	Refleksjon Hvordan ta kunnskapen og erfaringene fra dagen med videre i egen enhet?

Faglig innlegg kan være teori, forskning, erfaringer og aktuell faglitteratur som presenteres i plenum. Det kan også være en forelesning om et spesifikt tema. UiA har det faglige ansvaret i samhandling med deltakende barnehage – og skoler og PPT.

Erfaringsdeling er praksisfortellinger fra barnehager eller skoler man deler i plenum. Målet er å kjenne seg igjen i praksisen. Det ville legges vekt på erfaringsdeling og tid til refleksjon i etterkant.

Praksisfortellinger er selvlagde fortellinger av voksne og barn om barnehagen/ skoler. Praksisfortellingene handler om avgrensede situasjoner, der samspillet mellom deltakerne er framstilt detaljert og personlig, slik det arter seg for fortelleren. Fortellingen vokser ut av erfaringen.⁹» Uttaksling av både gode og dårlige erfaringer og kollektive refleksjoner er viktig i det lærende nettverket. Ifølge Lund er praksisfortellinger eksempler fra pågående relevant praksis som presenteres av deltakerne og kommenteres av forsamlingen i det offentlige rom. Hensikten er både å belyse nye og lokale praksiser og å la disse være gjenstand for kritiske undersøkelser av deltakerne (plenum)¹⁰.»

⁸ Thorbjørn Lund og Dialogkonferansemodellen

⁹ Birkeland, L. (1998). Pedagogiske erobringer: om praksisfortellinger og vurdering i barnehagen. Pedagogisk forum.

¹⁰ Lund, T. (2020). Dialogkonferansen – arena for kollektiv utvikling i skolen.

Refleksjoner og dialog rundt tematikker og praksisfortellinger handler i stor grad om hvordan man vil ta stoffet/kunnskapen videre med tilbake til egen organisasjon.

Hva skjer “hjemme” mellom samlingene?

Deltagerne på nettverkssamlingen jobber med prosjektskisser, fremdriftsplaner og egne tiltak i sin enhet.

Hva er prosjektskisse og fremdriftsplan?

En enkel prosjektskisse og fremdriftsplan utarbeides av hver enkelt barnehage og skole som grunnlag for videre prosess og implementering. Dette er dynamiske dokumenter til hjelp i egen enhet.

Hva er #fotibakkenmøter?

Etter gjennomført nettverkssamling avtales #fotibakkenmøter (en times tid på Teams). Her kan barnehagene, skolene og PPT få støtte til utviklingsarbeidet. Det skal være rom for dialog og tilbakemeldinger og eventuelt dele råd og tips i videre prosesser. Møtene er også viktige i planleggingen av videre nettverkssamlinger. Utviklingspartnere fra UiA deltar ved behov eller etter ønske.

Del 5: Ulike fora med nedfelt mandat

Oppvekstforum og Fagutvalg for barnehager har egne mandat.¹¹ Mandatene er under revidering i 2026.

Oppvekstforum

Oppvekstforum er underlagt kommunedirektørutvalget i Østre Agder. Hver kommune utpeker én representant på kommunalsjef-nivå. I tillegg til de faste medlemmene kan Agder fylkeskommune og KS møte som observatører med tale- og forslagsrett, men de er ikke faste medlemmer av forumet. Oppvekstforum er oppvekstlederens organ for samarbeid og koordinering av kompetanseheving i Østre Agder. Østre Agder interkommunale politiske råd, ved utviklingsveiledere, ivaretar sekretariatrollen.

Fagutvalg for barnehage

Fagutvalg for barnehager i Østre Agder ble etablert i 2018. I Fagutvalg for barnehage er hver kommune representert med eier eller myndighet, i tillegg har man med to representanter fra Private barnehagers landsforbund, Fagforbundet og Utdanningsforbundet. Utviklingsveileder fra Østre Agder samarbeidet er sekretær.

PP – tjenestene i Østre Agder

Tjenesten er ulikt organisert. Kommunene Arendal, Grimstad, Froland og Åmli drifter egen PP-tjeneste. Det er et interkommunalt samarbeid om fagfeltet i de fire kommunene, Risør, Tvedestrand, Vegårshei og Gjerstad. Risør er vertskommune.

PP-tjenesten er en viktig aktør i TSO. PP-tjenesten skal hjelpe barn, elever, lærekandidater, læringer, praksisbrevkandidater og voksne med behov for særskilt tilrettelegging. Hensikten er at de får et inkluderende, likeverdig og tilpasset pedagogisk tilbud. PP-tjenesten skal også hjelpe barnehager og skoler med å legge til rette for barn og elever med særskilte behov. På systemnivå skal PP-tjenesten hjelpe barnehager og skoler med kompetanse- og organisasjonsutvikling slik at de tilrettelegger for barn og elever med særskilte behov. PP-tjenesten skal samarbeide med barnehager og skoler om tidlig innsats og forebygging. Tjenesten skal gi generell støtte til god faglig og sosial utvikling for barn og elever.

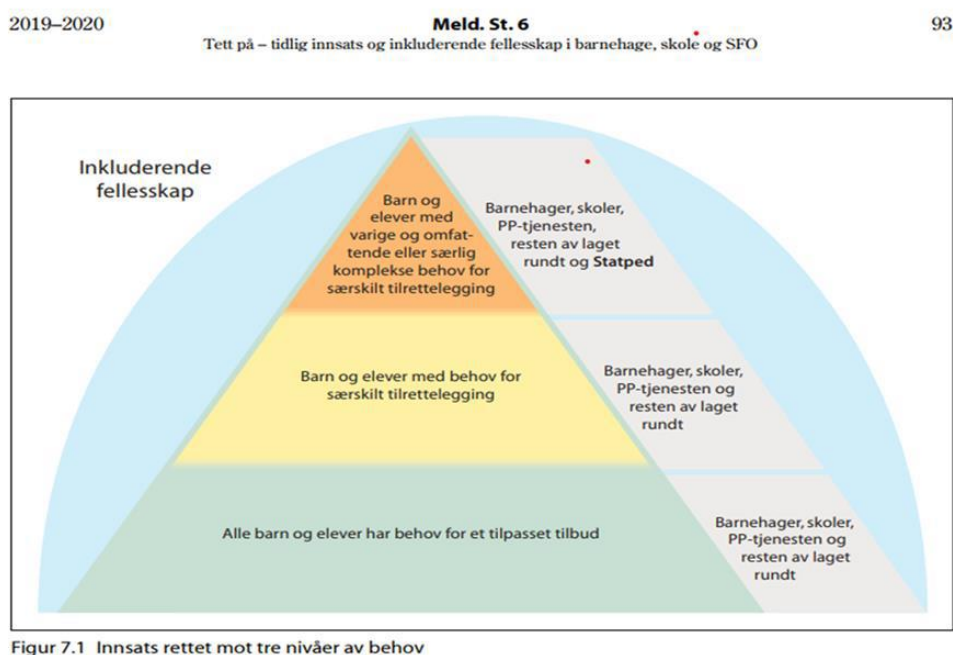
¹¹ <https://www.ostreagder.no/oppvekst/>

For å ivareta PPT og deres rolle i TSO arrangerer vi møter for PP-lederne fire ganger i året. Her drøftes behov og utfordringer knyttet til PPT sin rolle i forbindelse med TSO.

Del 6: Teoridel

Sosial, faglig og psykologisk deltakelse for alle barn og elever

Utviklingsbehovene som kommer frem i søknader om deltagelse i kompetansehevingen 2025-2026 dekker godt det Stortingsmelding 6 legger vekt på når det gjelder inkluderende fellesskap, deltagelse og tidlig innsats. For å oppnå økt faglig, sosial og psykologisk inkludering må man jobbe på de tre områdene vist i modellen under som handler om alle barn, barn som har behov for særskilt tilrettelegging og/eller barn som har varige, omfattende eller særlig komplekse behov.

Figur 7.1 Innsats rettet mot tre nivåer av behov

Alle barn og elever

Det ordinære tilbudet omfatter alle barn og elever og må være godt tilpasset og inkluderende (nivå 1 i figur 7.1). For å få god kvalitet på det ordinære tilbudet og lykkes med å skape et inkluderende fellesskap er det nødvendig med god kompetanse i barnehager og skoler og et godt samarbeid i laget rundt barna og elevene. PP - tjenestens, og andre tjenesters, forebyggende rolle er viktig i denne sammenhengen. Det er viktig å bidra til å tydeliggjøre hva innholdet i det forebyggende arbeidet for støttetjenestene skal være og hvilket mandat de skal ha i dette arbeidet.

Innsatsen på nivå 1 kan være:

- Inkluderende læringsmiljø
- Tidlig innsats
- Tilpasset opplæring
- Universell utforming

Relativt høyfrekvent

Mange barn har i kortere eller lengre perioder behov for særskilt tilrettelegging. Det kan innebære tilrettelegging innenfor det ordinære tilbudet, for eksempel gjennom intensiv opplæring i en avgrenset

tidsperiode, eller det kan være nødvendig med særskilte tiltak, som spesialpedagogisk hjelp eller spesialundervisning (nivå 2 i figur 7.1).

Kommuner og fylkeskommuner må kunne tilrettelegge godt for barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging. For å få til dette er det nødvendig at det er godt spesialpedagogisk og annen relevant kompetanse i barnehager og skoler, i tillegg til at de må få støtte fra PP-tjenesten og resten av laget rundt barna og elevene. PP-tjenestens arbeid innebærer at de i samarbeid med skolen vurderer om eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, at de foreslår tiltak til utprøving eller at de sammen med skolen vurderer at eleven skal henvises til PP tjenesten for en sakkyndig utredning. Den sakkyndige vurderingen vil gi svar på om den enkelte trenger særskilte tiltak i form av individuelt tilrettelagt opplæring. Videre skal PPT gi støtte for å tilrettelegge læringsmiljøet slik at alle barn /elever kan få et inkluderende tilbud samt tilby kurs på ulike vanskeområder

Innsatsen på nivå 2 kan rettes mot:

- Språk, tale – og kommunikasjon
- Lesing/skriving
- Matematikk
- Generelle lærevansker
- Autismespekterforstyrrelser (ASF) - alle typer autisme
- Adferdsvansker
- Alvorlig skolefravær
- Lette, moderate og alvorlige psykiske problemer
- Omsorgssvikt
- Tilknytningsvansker

Relativt lavfrekvent

Noen barn har varige, omfattende eller særlig komplekse behov for tilrettelegging (nivå 3 i figur 7.1). Det er viktig at barnehager, skoler og PP-tjeneste har god kompetanse for å kunne ivareta denne gruppen i et inkluderende fellesskap. Det vil i tillegg som regel være behov for at Statped inngår i laget rundt disse barna og elevene og bidrar med sin spisskompetanse slik at de kan få et godt tilrettelagt tilbud. Det vil også ofte være behov for et godt samarbeid med både kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten for å skape et godt og koordinert lag rundt disse barna og elevene.

- Syndromer/ sjeldne diagnoser
- Multifunksjonshemming
- Ervervet hjerneskade
- Nedsatt hørsel
- Nedsatt syn
- Somatiske sykdom (epilepsi/ diabetes)

Det understrekes at de ulike etasjene i trekanten ofte må sees i sammenheng. Inkluderingen er på tvers av alle nivåene. «Forskning bekrefter at elever som får spesialundervisning, trives dårligere på skolen enn andre elever, og at de er mer utsatt for mobbing. Elevene rapporterer selv om signifikant dårligere trivsel enn andre, og det er elevene med såkalte «adferds diagnoser» som trives dårligst»¹².

¹² Kilde: Nordahl, T. og Hausstätter, R.S. (2009): Spesialundervisningens forutsetninger, innsatser og resultater. Situasjonen til elever med særskilte behov for opplæring i grunnskolen under kunnskapsløftet. Rapport nr. 2/2009: Gjennomgang av spesialundervisningen, evaluering av Kunnskapsløftet

Forskning viser også at forekomsten av mobbing er høyere blant elever med nedsatt funksjonsevne.¹³ Av den grunn må man ha et ekstra blikk på barn med *“en særskilt sårbarhet”* som kan være personlige forhold ved barnet som f.eks. funksjonsevne, at barnet har atferdsvansker eller sosioemosjonelle vansker, eller forhold ved barnets familie- og hjemmesituasjon.

Ord det kan være lurt å kjenne til

Her har vi samlet en del ord og begreper som det kan være fint å ha en felles forståelse av. Bruk denne delen i personalet som et oppslagsverk eller som et utgangspunkt for dialog og refleksjon!

Kompetanse

“Kompetanse er å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning.»¹⁴

Kompetansebegrepet blir hyppig brukt. Vi velger å definere kompetanse som evnen til å løse oppgaver og mestre utfordringer i konkrete situasjoner. Viktig å huske på at kompetanse inkluderer en persons kunnskap, ferdigheter, holdninger og hvordan disse brukes i samspill.

Inkludering

“Inkludering handler om å tilpasse læringsmiljøet til mangfoldet blant barn og elever, og gi alle reell mulighet til å delta i det faglige og sosiale fellesskapet. Et inkluderende læringsmiljø verdsetter mangfold, noe som ifølge forskning er en helt nødvendig forutsetning for å skape et inkluderende læringsmiljø.”¹⁵

Inkludering handler ifølge Per Haug¹⁶ (2024) om:

- Fellesskap
- Deltakelse
- Medvirkning
- Utbytte

Fellesskap: Alle elever skal bli medlemmer av en klasse eller en gruppe, slik at de får ta del i det sosiale livet der, sammen med alle andre

Deltakelse: Det vil si å ha mulighet til direkte engasjement i meningsfylt aktivitet. Ekte deltagelse forutsetter at en er i stand til å gi et bidrag til beste for fellesskapet, og at en er i stand til og får lov til å nyte av det samme fellesskapet. (Tilpasset opplæring som viktig virkemiddel)

Medvirkning: Alle stemmer skal høres. Alle elever og deres foresatte skal ha mulighet til å bli orientert, få uttale seg og påvirke det som gjelder deres egne interesser i opplæringen.

Utbytte: Alle elever skal ha rett til en opplæring som er til gagn for dem, både sosialt og faglig.

Hva er egentlig forskjellen på tidlig innsats og forebygging?

Tidlig innsats

“Tidlig innsats refererer til tiltak som iverksettes så tidlig som mulig for å oppdage og håndtere utfordringer hos barn, med mål om å forhindre negativ utvikling”¹⁷.

¹³ Kilde; NOU 2015: 2 Å høre til – virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø. Oslo

¹⁴ <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/stottemateriell-til-overordnet-del/film-kompetansebegrepet/>

¹⁵ <https://www.statped.no/temaer/inkludering2/hva-er-inkludering/>

¹⁶ Haug, P. (2014). Dette vet vi om inkludering. Gyldendal.

¹⁷ [RR Sola kommune 2022 Forebygging og tidlig innsats.pdf](#)

Helsedirektoratet utarbeidet i 2019 sammen med fem andre direktorat nasjonal faglig retningslinje kalt *“Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge”*. Her står det at tidlig innsats og oppdagelse krever at endringsarbeidet skjer på ulike nivåer. På individnivå er målsetningen at den enkelte ansatte blir dyktig til å avdekke bekymringsfulle forhold hos barn og unge, og initiere tiltak for å avhjelpe situasjonen. På systemnivå er målsetningen at det etableres rutiner og forpliktende samhandling mellom sektorer og tjenester i kommunen, slik at man oppnår en varig endring av måten man jobber på.¹⁸

“Tidlig innsats og oppdagelse avhenger av at ansatte har kunnskap om beskyttelses- og risikofaktorer, at de handler på grunn av opplevd bekymring, vet hva de skal gjøre og hvem de eventuelt skal henvende seg til”

TIDLIG INNSATS VIL VIDERE OMTALES PÅ FØLGENDE MÅTE:

- innsats på et tidlig tidspunkt i barnets liv, deriblant gjennom barnehagen og i de første skoleårene.
- tidlig inngripen når problemer oppstår eller avdekkes, uansett på hvilket tidspunkt i barnehage- eller skoleløpet det er.

Tidlig innsats omfatter slik sett så vel forebygging, som avdekking og intervensjon.¹⁹

MERE OM TIDLIG INNSATS

“Grunnlaget for utvikling og læring blir lagt i barnas første leveår. For at vi skal lykkes med å inkludere alle barn i fellesskapet er det avgjørende med et systematisk arbeid og god samhandling mellom alle aktører innenfor oppvekst - og utdanning allerede fra svangerskapsomsorgen og gjennom hele oppveksten og "utdanningsløpet.”²⁰

Forebygging

Peder Haug, professor Høgskolen i Volda, beskriver forebygging som en bred tilnærming som inkluderer både å forhindre uønskede utviklinger og å fremme positive forhold. Han ser på forebygging som en kombinasjon av å “luke ugress” (eliminere problemer) og “vanne roser” (fremme positive forhold)²¹.

- Definisjon: Forebygging er en bredere tilnærming som fokuserer på å skape gode oppvekstmiljøer for alle barn, før problemer oppstår.²²
- Nivåer: Den deles inn i tre nivåer: universell (for alle), selektiv (for grupper med risiko) og indikativ (for enkeltindivider med klare problemer).
- Eksempler: Universelle tiltak kan være skolehelsetjenester eller programmer mot mobbing, mens selektive tiltak kan være spesifikke støtteprogrammer for barn med atferdsvansker.

I sum er tidlig innsats en spesifikk form for forebygging som setter søkelys på tidlig identifisering og intervensjon, mens forebygging generelt handler om å skape et trygt og støttende miljø for alle barn.

¹⁸ Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge Nasjonal faglig retningslinje 03. desember 2019

¹⁹ ibid

²⁰ Meld. St. 6 (2019–2020) - Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO:

²¹ Peder Haug | Høgskulen i Volda

²² https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/rundskriv_q16_2013.pdf

Barnehage – og skolebasert

Kompetanseutvikling i barnehager og skoler skal være **barnehage- og skolebasert** og bidra til at barnehager og skoler utvikler sin pedagogiske praksis og sikrer et likeverdig tilbud til alle barn og elever. Barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling er tiltak som involverer hele personalet og foregår i den enkelte barnehage og skole. Tiltakene skal være forankret hos eier, ledere og alle ansatte

Barnehagebasert kompetanseutvikling

“Barnehagebasert kompetanseutvikling” er en måte å jobbe på der ledelsen og hele personalet deltar i en felles utviklingsprosess. Dette øker muligheten for felles læring og endring av eksisterende praksis. Barnehagebasert kompetanseutvikling skal være en støtte til å iverksette rammeplanen på en god måte. Det vil si at rammeplanen er utgangspunkt for all kompetanseutvikling i barnehagen.”²³

Skolebasert kompetanseutvikling

“Skolebasert kompetanseutvikling innebærer at skolen, med ledelsen og alle ansatte, deltar i en utviklingsprosess på egen arbeidsplass. Hensikten er å utvikle skolens samlede kunnskap, holdninger og ferdigheter når det gjelder læring, undervisning og samarbeid.»²⁴

Profesjonelle lærende fellesskap (PLF)

“Kjennetegnes ved at ledere og ansatte reflekterer over felles verdier og videreutvikler sin praksis. Lærende lederskap er avgjørende, der leder inviteres til å analysere nåsituasjonen, rette blikket fremover mot ønsket situasjon og sammen med de ansatte vurdere hvilke tiltak som vil fremme utvikling. Ledere har et særlig ansvar for å legge til rette for at alle får brukt sine sterke sider, oppleve mestring og utvikle seg”.²⁵

Lærende organisasjon

En lærende organisasjon kan defineres og forstås på ulike måter. Felles for de ulike definisjonene er at en lærende organisasjon er noe annet enn læring hos enkeltindivider.²⁶

En lærende organisasjon er altså en organisasjon der de ansatte kontinuerlig utvikler sine evner for å fremme ønskede resultater, og der nye tenkemåter utvikles. I en lærende organisasjon har de ansatte ambisjoner om en felles visjon, og ikke minst at den enkelte medarbeider kontinuerlig lærer i et fellesskap med andre. Utviklingsprosessen har ingen

tydelig start eller slutt. En lærende organisasjon, i dette tilfellet barnehagene, skal hele tiden være i utvikling.²⁷

Lærende fellesskap

Ansatte som reflekterer over og vurderer planlegging og gjennomføring av pedagogiske opplegg, utvikler en større forståelse av god praksis. Barnehager, skoler, SFO, PP-tjenesten og fagopplæring bør legge til rette for lærende fellesskap.

²³ <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/barnehagebasert-kompetanseutvikling/>

²⁴ Plan for skolebasert kompetanseutvikling, Udir.no

²⁵ Stoll et al., 2006.

²⁶ (Gotvassli, 2019, s. 27).

²⁷ (Gotvassli, 2019, s. 36).

Lærende nettverk

“Lærende nettverk er en metode som bidrar til at ansatte i barnehage og skole etablerer arbeidsformer som bidrar til endring og videreutvikling av praksis.” Lærende nettverk er en utviklingsstrategi som skal skape forståelse av hva en gitt tematikk i barnehage og skole er. Samtidig skal metoden bidra til å løse utfordringer der enhetene har for svak praksis innenfor området det arbeides med.²⁸ Hensikten med lærende nettverk er å skape kollektiv læring og endring gjennom erfaringsdeling, kollektiv refleksjon, tilgang til ny kunnskap, nye idéer og inspirasjon.²⁹ (Holmquist, 2015).

Kapasitetsbygging

“Kapasitet er ferdigheter, motivasjon, kunnskap og holdninger som er nødvendige for å implementere innovasjoner, noe som eksistere på individuelt nivå, organisasjonsnivå og samfunnsnivå.”³⁰

²⁸ <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/utvikle-praksis/ideer-til-levende-moter-og-hvordan-utvikle-praksis/larende-nettverk/>

²⁹ Holmquist, 2015

³⁰ Wandersman et al., 2006 s. 269 Kapasitetsbygging i barnehage, skole og PPT

Del 9: Kilder, filmsnutter og anbefalt litteratur

Kilder

- [System for kompetanse- og karriereutvikling for ansatte i barnehage og skole 2025](#)
- [NOU 2022:13 – Med videre betydning - Et helhetlig system for kompetanse- og karriereutvikling i barnehage og skole](#)
- [Forskrift om tilskudd til kollektiv kompetanseutvikling i barnehage og grunnskole](#)
- [Udir. Kollektiv kompetanseutvikling til barnehager og grunnskole](#)
- [Meld.St.6 Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO.](#)
- [Meld. St. 19 \(2015-2016\) Tid for lek og læring – Bedre innhold i barnehagen](#)
- [Meld. St. 34 \(2023 – 2024\) En mer praktisk skole - Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn](#)
- [Kompetanse for fremtidens barnehage Revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2023–2024](#)
- [Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen \(2016 - 2017\)](#)
- [NOU 2023:1 \(2023\) Kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling i skolen — Et kunnskapsgrunnlag](#)
- [Statped - inkludering](#)

Anbefalt filmsnutter og kompetansepakker

- Film: Barnehagebasert kompetanseutvikling veldig bra snutt <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/barnehagebasert-kompetanseutvikling/>

Nettbaserte kilder

- [Kompetansepakke om inkluderende praksis \(udir.no\)](#)

Anbefalt litteratur

- Lek og læring i et nevroperspektiv - hvordan gode intensjoner kan ødelegge barns lærelyst https://www.ark.no/produkt/boker/fagboker/lek-og-laering-i-et-nevroperspektiv-9788215035840?gad_source=1&gad_campaignid=20187298244&gclid=EAlaIqObChMIubvg35CukgMVagqiAx2JLjP1EAAyASAAEgLzePD_BwE
- Fra uro til ro – utfordrende atferd og barns muligheter for læring <https://www.ark.no/produkt/boker/fagboker/fra-uro-til-ro-9788205534902>
- Tilpasset opplæring og inkluderende støttesystemer - høyt læringsutbytte for alle elever <https://www.gyldendal.no/faglitteratur/pedagogikk-og-laererutdanning/spesialpedagogikk/tilpasset-opplaering-og-inkluderende-stoettesystemer/p-10026957/>
- Barnekonvensjonen helt nedpå – enkelt og praktisk for barnehagen <https://www.ark.no/produkt/boker/fagboker/barnekonvensjonen-helt-nedpa-9788245044997>
- Barn og unge i midten - tverrfaglig og tverretatlig arbeid i barn og unges oppvekst <https://www.ark.no/produkt/boker/fagboker/barn-og-unge-i-midten-9788205586611>
- Kapasitetsbygging i barnehage, skole og PPT <https://www.akademika.no/pedagogikk-og-samfunnsvitenskap/pedagogikk/kapasitetsbygging-i-barnehage-skole-og-ppt/9788202783778>
- Barnehagebasert kompetanseheving <https://www.fagbokforlaget.no/Barnehagebasert-kompetanseutvikling/9788283720662>

- Skolebasert kompetanseheving <https://www.fagbokforlaget.no/Skolebasert-kompetanseutvikling/19788283722505>
- Dette vet vi om - profesjonelle læringsfellesskap <https://www.gyldendal.no/faglitteratur/pedagogikk-og-laererutdanning/serier-i-pedagogikk/dette-vet-vi-om-skolen/profesjonelle-laeringsfellesskap/p-10022350-no/>
- Dette vet vi om inkludering <https://www.ark.no/produkt/boker/fagboker/inkludering-9788205467224>
- Barnehagekultur - utfordringer og muligheter <https://www.fagbokforlaget.no/Barnehagekultur-utfordringer-og-muligheter/19788245037807>
- Inkluderende læringsmiljø i barneskolen https://cappelendamm.no/_inkluderende-laringsmiljo-9788202777661